

جهان و انسان در فلسفه

جهان و انسان در فلسفه

نوشتۀ

دکتر شرف‌الدین خراسانی - شرف

چاپ دوم

۱۳۹۳

فهرست

صفحه	موضوع
یازده	سخن ناشر
۱-۱۲	فصل اول پیدایش و گسترش انسان اجتماعی: ویژگی هستی انسان اجتماعی، کار پیدایش و گسترش نیروی اندیشه هدفمند و هدف نهی آینده‌سازی
۱۲-۱۸	فصل دوم پیوند انسان و طبیعت پیدایش آگاهی یا شعور پیوند درون‌ذهن و برون‌ذهن طرح و واقعیت هستی و آگاهی خلاقیت ذهن، و نظریهٔ ملاصدرا
۱۹-۲۴	فصل سوم پیدایش شکل‌های گوناگون جهان‌بینی اساطیر و نقش آن‌ها جهان‌بینی دینی و اهمیت آن
۲۵-۳۰	فصل چهارم خصلت تاریخ‌مندی و تاریخ‌سازی

انسان اجتماعی
کار تنی و کار اندیشه‌ای
شرایط پیدایش فلسفه

۳۱-۴۶

فصل پنجم

نگاهی به پیدایش فلسفه در یونان
آغاز پیدایش و گسترش فئودالیسم
عقل و ضد عقل
گسترش فلسفه در جهان اسلامی
گسترش فئودالیسم در اروپا
گسترش شهرهای اروپایی:
شهرهای ایتالیا
جنبش‌های انقلابی شهرهای ایتالیا
جانو دلا بلا
و کولادی رینتسو
بورژوازی اروپایی

۴۷-۱۲۴

فصل ششم

گسترش اندیشه‌ای اروپا و انتقال فلسفه یونانی به‌وسیلهٔ مسلمانان به اروپا
پتروس آبلارد
مکتب شارتر
یوآخیم دوفلوریس
وداوید دینانتی
ابن رشد
ابن رشدگرایی در سده‌های میانه
نظریات ابن رشدی ضد کلیسایی

سیگر برابان
بوئتیوس داسیائی
قضایای محکوم شده
نتایج بعدی ابن رشدگرایی
تضادهای درونی نظام فئودالی و درگیری با بورژوازی
شورش‌های ضد فئودالی
ژاکری
اتین مارسل، وات تایلر، جان بال، جان وایکلیف
ژان ژاندونی و توماس براد و اردینوس
هوسیت‌ها و تابوریت‌ها
جان دونس اسکوتوس
ویلیام اوکام

۱۲۵-۱۲۸

فصل هفتم
گسترش بورژوازی اروپایی
یان هوس
درگیری جهان‌بینی بورژوازی و کلیسای کاتولیک
نیکولائوس کوسانوس
بورژوازی بازرگانی
جنبش چومبی
پیدایش رنسانس
اومانیسیم (انسان‌گرایی) اروپایی
پترارکا
گسترش صنعتی به یاری بورژوازی
پیترو پومپوناتسی
پیکو دلا میراندولا
پیدایش نئوپلاتونیسیم

هفت

اراسموس
پیدایش رفورماسیون و پروتستانتیسم:
مارتین لوتر
انقلاب و جنگ‌های کشاورزان
توماس مونتر
کالون و کالوینیسم
پوریتانیسم
میشائل سروتوس
ضد رفورماسیون

۱۷۹-۲۲۶

فصل هشتم
گسترش بعدی بورژوازی اروپایی:
انگلستان
اقدامات هانری هشتم
انقلاب آلیور کرامول
لؤلرز (هموارکنندگان)
لؤلرز حقیقی یا دیگرز (کاوندگان)
ویلیام اورانی و انقلاب افتخارآمیز
هلند
فرمانروایی یان ده ویت
فرانسه
ساختمان اجتماعی و طبقاتی فرانسه
انقلاب بزرگ فرانسه:
شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی فرانسه
در آستانه انقلاب
جریان انقلاب
ژیروندن‌ها و ژاکوبن‌ها

خشمگینان (آنرازه)

هیرتیس‌ها

دوران روپسپیر و پایان آن

فرمانروایی ناپلئون

۲۲۷-۳۷۴

فصل نهم

گسترش فلسفه و جهان‌بینی بورژوازی

کشف‌های علمی و گسترش دانش‌های طبیعی و ریاضی

گالیله

نیوتن

پیدایش عقل‌گرایی و حس‌گرایی

فرانسویس بیکن

هابس

دکارت

گرایش‌های دکارتی

اسپینوزا

لاک و هیوم

لایبنیتس

سده هجدهم و دوران روشنگری

پیریل

مونتسکیو

ژان ژاک روسو

ولتر

ماتریالیسم فرانسوی

کوندیاک

لامتری

هلوسیوس

دنيس ديدرو

هولباخ (اولباک)

ماترياليست‌های ديگر فرانسوی

کوندورسه

پایان

نمايه

۳۷۵-۳۸۸

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

سخن ناشر

آنچه تجدید چاپ آثار مرحوم دکتر شرف‌الدین خراسانی (شرف) را اولویت می‌بخشد و آن را در صدر فعالیت‌های انتشارات دانشگاه شهید بهشتی قرار می‌دهد توجه به این نکته مهم است که دکتر شرف در آن واحد به دو برهه زمانی بسیار تعیین‌کننده در فلسفه توجه ویژه داشت. نخست آنکه او به روزهای «آغاز فلسفه» و فیلسوفان پیش از سقراط و همچنین فیلسوفان یونانی - سقراط، افلاطون، ارسطو - و میراث هلنیسم عنایتی خاص داشت و به خوبی دریافته بود که بدون فهم عمیق اقوال فیلسوفان یونان، قادر نخواهیم بود به خوبی تاریخ فلسفه، به‌ویژه فلسفه غربی را، به مثابه امری به هم پیوسته، ارگانیک و واجد صورت واحد به درستی دریابیم. از این رو بخش مهمی از آثار دکتر شرف را تحقیق و تطبیق و توضیح آراء فیلسوفان پیش از سقراط و دوره حکمای بزرگ یونانی و میراث فلسفه یونان دربر می‌گیرد.

از سوی دیگر دکتر شرف‌الدین خراسانی فیلسوف زمان خود بود و نمی‌توانست به سنت مدرن و جدیدتر از آن فلسفه‌های رایج زمان خود، اعم از فلسفه‌های تحلیلی - زبانی و فلسفه معروف به قاره‌ای (کنتیننتال) بی‌توجه باشد. از این رو به تألیف و ترجمه درباره معرفی فلاسفه زمانه خویش نیز پرداخت.

نکته دیگری که چاپ آثار دکتر شرف را ضروری می‌سازد، رواج غیرمسئولانه ترجمه‌های رنگارنگی است که از زبان‌های اروپایی در باب فلسفه‌های به اصطلاح «مدرن» یا «پست مدرن» در این روزها به چشم می‌خورد. به احتمال قریب به یقین می‌توان ادعا کرد که بیشتر «مترجمان» این آثار به دلیل آشنا نبودن با اصطلاحات فلسفی در زبان فارسی قادر به انتقال سخنان نویسنده متن اصلی نیستند و به همین دلیل امروزه با ترجمه‌های «محیرالعقولی» سروکار داریم که با هیچ لطایف‌الحیلی نمی‌توان به جملات این آثار معنایی تزریق کرد. روشنی بیان و دقت در طرح مطالب پیچیده فلسفی در زبان دکتر شرف سبب شده است که بسیاری از مترجمان تازه‌کار با رجوع به آثار وی بتوانند، هم به لحاظ مفردات فلسفی و هم از نظر درک نکات بیان شده فلسفی، آثاری واجد معنی به بازار عرضه کنند.

در بارهٔ تجدید چاپ کتاب جهان و انسان در فلسفه مرحوم دکتر شرف نکات فنی و حقوقی زیر شایان ذکر است:

چاپ نخست کتاب جهان و انسان در فلسفه در سال ۱۳۵۷ در انتشارات دانشگاه، که آن زمان "دانشگاه ملی ایران" نامیده می‌شد منتشر شده است. مرحوم دکتر شرف‌الدین خراسانی آن زمان قصد داشت این کتاب را در دو یا چند مجلد به رشتهٔ تحریر درآورد و به همین دلیل در چاپ نخست، در ذیل عنوان کتاب، "جلد یکم" آمده است. ولی از آنجا که عمر گرانقدر استاد به نوشتن ادامهٔ این مجلد وصال نداد، کتاب "جهان و انسان در فلسفه" در همین مجلد پایان یافت. از این رو، ناشر (در چاپ دوم) از ذکر "جلد یکم" در عنوان کتاب صرف‌نظر کرده است.

چاپ نخست کتاب فاقد "فهرست مطالب" معمول هر کتاب است، ولی در انتهای کتاب فهرست تفصیلی آمده است که در این نوبت چاپ، برای بهرهٔ بهتر خواننده از مطالب، آن را ابتدای کتاب آورده‌ایم. از سویی، در چاپ دوم، نمایهٔ تقریباً جامعی تهیه کرده‌ایم که این نقصان را تا حدودی برطرف کرده است.

از آنجا که استاد شرف‌الدین خراسانی در قید حیات نیستند، ناشر در چاپ جدید کتاب‌های ایشان از ویرایش زبانی کتاب و دخل و تصرف در نوشته‌ها و سبک نگارش بی‌بدیل ایشان خودداری کرده و در متن هر چهار کتاب استاد که قبلاً در انتشارات دانشگاه منتشر شده، صرفاً ویرایش فنی و تصحیح اشتباهات چاپی اعمال شده است. بدیهی است مطالب ارائه شده در کتاب بیانگر آرای ایشان است و انتشار کتاب توسط ناشر به معنی تأیید همهٔ مطالب آن نیست.

خلاصهٔ سخن اینکه دکتر شرف‌الدین خراسانی همچنان معلم بزرگ فلسفه در کشور ما به‌شمار می‌آید و در آثار خود به حیات پربرکت خویش ادامه می‌دهد. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی با تجدید چاپ آثار استاد، بار دیگر امکان دانش‌آموزی از محضر فیلسوفی را فراهم می‌کند که هم در زبان مادری خود به خوبی سکنی گزیده بود و هم با زبان‌های اروپایی آشنایی کاملی داشت. امید است نشر آثار دکتر شرف‌الدین خراسانی به ایجاد زبان فلسفی دقیق، منقح و صحیح یاری رساند.

الحمد لله أولاً و آخراً

زمستان ۱۳۹۳